

*Ахметжанова Ж.Б.¹, Асхар Ж.², Сарсембаева А.Ш.³

^{1,3}Академик Е.А.Бөкетов атындағы Қарағанды университеті, Қарағанды, Қазақстан

²«№3 арнайы мектеп» КММ, Астана, Қазақстан

¹ORCID ID: 0000-0001-5212-162X

*(E-mail: zhanar-ahmetzhan@mail.ru)

АУТИСТІК СПЕКТРЛІ БҰЗЫЛЫСЫ БАР БАЛАЛАРМЕН ЖҰМЫС ІСТЕУДЕ STOP MOTION ТЕХНОЛОГИЯСЫН ПАЙДАЛАНУ

Аңдатпа

Мақалада аутистік спектрлі бұзылысы бар балалармен жұмыс істеуде компьютерлік оқыту құралдарын пайдалану жолдары берілген. Бұл мақаланың мазмұны анимация жасау үшін арнайы бағдарламаларды пайдалану болып табылады.

Зерттеудің мақсаты – аутистік спектрлі бұзылысы бар балаларда әлеуметтік маңызды дағдыларды дамыту, диалогтік дағдыларды қалыптастыру, вербальды қарым-қатынас құралдарын қалыптастыру, күнделікті жағдайларда қарым-қатынас дағдыларын нығайту.

Зерттеудің өзектілігі – аутистік спектрлі бұзылысы бар бала үшін компьютермен «байланыс» қызығушылық тудырады, анимациялық бейне жасалатын кадрдағы жансыз заттардың қозғалысы оның назарын аударады, олар арқылы баламен байланыс орнатуға, одан жауап алуға, «оның әлеміне енуге, дос болуға» мүмкіндік беріледі.

Зерттеудің практикалық маңыздылығы: Аймбетов М.Т., Дрешер Ю.Н., Жигорева М.В., Забрамная С.Д., Маллер А.Р., Тиганов А.С., Волков И.П., Монахов В.М. т.б. ғалымдардың зерттеу еңбектеріндегі ой-пікірлерді негізге ала отырып, теориялық және практикалық нәтижелеріне сүйеніп, өз тәжірибемізде қолданып, оңтайлы нәтиже бергеніне көз жеткіздік. Бұл әдіс-тәсілдерді барлық педагог-психологтарға сабақ барысында қолдануға болады.

Қорытындылай келе, екі өлшемді анимациямен жұмыс істегеннен кейін балаларда қарым-қатынас дағдыларын арттырудың қарқынды оң динамикасы бар екендігі байқалды. Демек, анимацияны қолдану қарым-қатынас дағдыларын қалыптастыруға және жалпы баланың сөйлеуін дамытуға ықпал етеді, сонымен бірге, өзара әрекеттесу ортасын құруға, баланың ынтымақтастыққа деген ынтасын арттыруға мүмкіндік береді деген қорытынды жасауға болады.

Түйінді сөздер: аутистік спектрлі бұзылысы, балалар, қарым-қатынас, дағды, дамыту, бейімделген білім беру ортасы, екі өлшемді анимация.

Кіріспе. Қазіргі әлем үнемі өзгеріп отырады, осыған орай, қоғам тарапынан арнайы педагог мамандарға жаңа міндеттер мен талаптар қоюда. Сондықтан, педагогтер өздерінің техника арсеналына жаңа құралдарды қоса отырып, кәсіби деңгейін жүйелі түрде жетілдіреді.

«Оқыту технологиясы» ұғымын әр түрлі авторлар әртүрлі түсінеді. И.П. Волков: «Педагогикалық технология – оқытудың жоспарланған нәтижелеріне жету үдерісінің сипаттамасы», - десе, В.М. Монахов: «Педагогикалық технология – білім беру үдерісін жобалауда, ұйымдастыруда және өткізуде оқушылар мен мұғалімдерге сөзсіз қолайлы жағдай жасауда барлық егжей-тегжейлі ойластырылған бірлескен педагогикалық әрекеттің үлгісі болып табылады», - деп баға береді. Ал ЮНЕСКО-ның анықтамасы бойынша «педагогикалық технология – білім беру нысандарын оңтайландыру мақсатында техникалық және адами ресурстарды және олардың өзара әрекетін ескере отырып, оқыту мен білім алудың бүкіл процесін құрудың, қолданудың және анықтаудың жүйелі әдісі» деген пікірді алға тартады.

Шындығынды педагогикалық технология әдістеменің ерекше қызметін атқарады. «Педагогикалық технология» ұғымын үш аспектіде көрсетуге болады:

1) ғылыми: педагогикалық технологиялар – оқытудың мақсаттарын, мазмұны мен әдістерін зерттейтін және дамытатын және педагогикалық үдерістерді жобалайтын педагогика ғылымының бір бөлігі;

2) процессуалдық-сипаттамалық: үдерістің сипаттамасы (алгоритмі), оқытудың жоспарланған нәтижелеріне жету мақсаттарының, мазмұнының, әдістері мен құралдарының жиынтығы;

3) процессуалдық тиімді: технологиялық (педагогикалық) үдерісті жүзеге асыру, барлық жеке, аспаптық және әдістемелік педагогикалық құралдардың жұмыс істеуі.

Сонымен, педагогикалық технология оқытудың ең ұтымды жолдарын зерттейтін ғылым ретінде; оқытуда қолданылатын әдістер мен принциптер жүйесі ретінде; нақты оқу үдерісі ретінде қызмет етеді (Г. К. Селевко).

Жұмыс істеу алгоритмін құру (оқушылардың танымдық әрекетінің ережелері) педагогикалық технологиямен қабылданған білімді меңгерудің психологиялық теориясына негізделген. Ол оқытудың бірнеше кезеңдерін қамтиды:

- 1) бағдарлау (пәнді меңгерудің мақсаттары мен міндеттері туралы түсінік қалыптастыру; пән мазмұнының таңдалған ретін және соған сәйкес оқу әдістерін түсіну);
- 2) орындау (жеке курс тақырыптарын оқу, пәнаралық байланыстар және т.б.);
- 3) бақылау және реттеу.

Басқару алгоритмі – қойылған мақсатқа жету үшін оқушылардың танымдық әрекетін қадағалау, бақылау және түзету ережелерінің жүйесі. Белгілі бір оқу мақсатына жету үшін арнайы басқару алгоритмі қолданылады. Дидактикалық процесті басқару әдісін таңдау кезінде тиісті мақсаттар үшін оңтайлы техникалық оқыту құралдары мәселесі де шешіледі.

Stop motion мультимедиялық технологиясын білім берудегі оқу үрдісінде қолдану арқылы аутистік спектрлі бұзылысы бар балаларға коммуникациялық дағдыларды қалыптастыруға қатысты зерттеулер жүргізген бірқатар ғалымдардың еңбектерін, мәселен атап өтетін болсақ, Аймбетов М.Т. [1], Дрешер Ю.Н. [2], Жигорева М.В. [3], Забрамная С.Д. [4], Маллер А.Р. [5], Тиганов А.С. [6], Посакалова Т. А. [7], т.б. зерттеушілердің жарық көрген мақалаларын, оқулықтарын саралай келіп, осы жаңа технологияның қыр-сырына теориялық тұрғыда жан-жақты зерттеуімізге және практикада қолдануымызға үлкен септігін тигізді, бастысы білім алуда ерекше қажеттіліктері бар оқушылардың екі өлшемді анимацияны қолдану арқылы қарым-қатынас дағдыларын қалыптастыруға және жалпы баланың сөйлеуін дамытуға ықпал ететіндігі көңіл қуантарлық және зерттеудің нәтижесін берді.

Әдістер мен материалдар. Мульт-терапия – бұл бала мен ересек адамның бірлескен іс-әрекеті негізін құрайтын арт-терапиялық әдістердің бірі, ал нәтиже мультфильм немесе мазмұнды қарау негізінде жасалған қорытынды болып табылады. Көбінесе мульт-терапияны кинопедагогика аясында тек психологтар ғана емес, сонымен қатар барлық басқа да сала педагогтері де қолданады. Сарапшылар кино мен анимацияның ресурстары соншалықты кең екенін атап өтті, демек, оларды жалпы және қосымша білім беру мекемелері үшін оқушылардың әртүрлі мүмкіндіктерін дамыту үшін әмбебап деп сенімді түрде айта аламыз.

Мульт-терапия көп мақсатты және баланың шығармашылық қабілеттерін ашуға мүмкіндік беретін, оған қорқыныш пен өзіне деген сенімсіздікті жеңуге көмектесетін, бұрын білмеген аспектілері мен мүмкіндіктерін көрсететін таңғажайып құрал.

Психологиялық-педагогикалық іс-әрекеттің бір бөлігі ретінде қолдануға болатын мультитерапияның екі түрі бар.

Анимация қызметі – мульти-терапияның бірінші түрі. Бұл балалар анимациясын жасаудың тікелей үдерісі. Бұл түрдің көптеген жағымды психологиялық әсерлері бар: түсіру үдерісі балалардың мотивация мәселесін шешеді және жағымды эмоционалдық көзқарасты тудырады; кейіпкерлерді өмірге келтіру балалардың ішкі әлемімен жұмыс істеуге мүмкіндік береді; анимация когнитивтік үдерістердің (қиял, зейін, ойлау, есте сақтау және т.б.) дамуына ықпал етеді; топта жұмыс істеу оларды біріктіреді және бір-біріне қолдау көрсетуге үйретеді; қарым-қатынас қабілеттерінің дамуына ықпал етеді; балалар заманауи технологияларды қолдануды үйренеді; ал соңғы өнімді алу өзіне деген сенімділікті арттырады, т.б.

Анимациялық әрекеттің кезеңдері:

1. Тақырыпты таңдау және сценарий құрастыру (жас ерекшеліктеріне, сұрақтарына, сұраныстарына және т.б. қол жетімді мәтінде сценарийді балалармен бірге сипаттау және сюжетті кесте құрастыру – іс-әрекеттер ретін қысқаша көрнекі түрде бейнелеу).

2. Түсіру және монтаждау (декорацияны дайындау, жабдықтар мен бағдарламалық қамтамасыз етуді орнату, Stop motion әдісімен түсіру, кейіпкерлердің қимыл-қозғалысы мен эмоциясын түсінуге арналған көркемдік жаттығулар).

3. Дауыспен әрекет ету (мәнерлеп оқу, сөйлеудің эмоционалдылығына жұмыс жасау,

артикуляциялық және сөйлеу гимнастикасы, көркемдік жаттығулар, дыбыс жазу);

4. Қарау және талқылау (соңғы өнімді қарау және талқылау, мультфильм жасау тәжірибесін меңгеру, әр кезеңде қатысушылардың дағдыларды меңгеруіне мән беру, әрекетті, қатысуды және алынған нәтижені рефлексия және өзін-өзі талдау).

Нәтижелер және оларды талқылау. Аутистік спектрлі бұзылысы бар балаға қарым-қатынас және өзара әрекеттесу дағдыларын үйрету кезінде олардың қалыптасуына ықпал ететін әдістер мен тәсілдерді табу оңай емес. Баламен байланыс орнатудың қиындығы (жағымсыз, проблемалық мінез-құлық жиі байқалады) қалаған нәтижеге әкелмейді. Баланың назарын өзара әрекеттестікке аудару үшін мұндай баланың дамуы біркелкі емес, сәйкессіз, үзік-үзік екенін ескеру қажет. Сондықтан бейімделген білім беру ортасын құру үшін баланы оқу құралдарымен қамтамасыз ету қажет. Аутистік спектрлі бұзылысы бар балада қарым-қатынас және өзара әрекеттесу дағдылары өздігінен пайда болмайды. Сөйлеуге емес, қарым-қатынасқа назар аудару керек.

Осы санаттағы балалармен жұмыс істеудің тиімді әдістерінің бірі – компьютерлік оқыту құралдарын пайдалану болып табылады. Аутистік спектрлі бұзылысы бар бала үшін компьютермен «байланыс» жасау қызығушылық тудырады, оның назарын аударады, ондағы әртүрлі бағдарламалар арқылы құрастырылған ойындар баламен байланыс орнатуға, одан жауап алуға, «оның әлеміне кіруге, дос болуға» мүмкіндік беріледі. Компьютерлік ойындар арқылы баланың бойында өтініш білдіру, алғыс айту, сәлемдесу, т.б. сияқты қарапайым қарым-қатынас пен байланыс дағдыларын дамытуға болады.

Stop motion (қозғалысты тоқтату) – анимациялық бейне жасалатын кадрдағы жансыз заттардың қозғалысы.

Stop motion (қозғалысты тоқтату) анимация – аутистік спектрлі бұзылысы бар балаларға қарым-қатынас дағдыларын және әлеуметтік мінез-құлықты дамытуға көмектесетін белгілердің бірі.

Stop motion – жансыз объектілерге «өмірге келген» сияқты көрінуге және кадрда өздігінен қозғалуға мүмкіндік беретін түсіру және өңдеу технологиясы. Анимацияның бастапқы техникасы, алғашқыда қуыршақ мультфильмдері жасалды, яғни мультфильм кейіпкерлері қуыршақ болды.

Stop motion технологиясын қолдану арқылы аутистік спектрлі бұзылысы бар балаларға коммуникациялық дағдыларды үйрету алгоритмі мыналарды қамтиды:

- дамытуды қажет ететін қарым-қатынас дағдыларын анықтау;
- екі өлшемді анимацияның көмегімен жағдайды модельдеу;
- балаға ым-ишараны орындауға және сөзді, сөз тіркесін, сөз тіркесін айтуға уақыт беру;
- қиын жағдайда ересек адамнан қосымша көмек көрсету;
- баланың коммуникативті әрекетін күшейту;
- күнделікті өмірде дағдыны бекіту.

Педагог жеке анимацияларды қолдана отырып, балаға сөйлеу сөздерінің үлгісін көрсетеді, экспрессивті сөйлеудің дамуын ынталандыратын эхолалиялық репродукция туындайды.

Ойын барысында экранда «қозғалыстағы адам» көрсетіледі, ол балаға ым-ишара және сөздер арқылы жүгінеді. Бала үшін бұл алдымен экрандағы кейіпкермен, содан кейін ересек адаммен немесе құрдасымен өзара әрекеттесу үшін серпін береді.

Жаттығудың басында қарапайым күнделікті сөздер, содан кейін сөз тіркестері мен сөйлемдер енгізіледі.

Сөздерді қайталап көру және қайталау балаға айтылғанның мағынасын түсінуге және бұл сөздер мен сөз тіркестерін өздігінен сөйлесу үшін қолдануға мүмкіндік береді. Stop motion технологиясын қолдана отырып, аутистік спектрлі бұзылысы бар балаларда әлеуметтік маңызды дағдыларды дамытуға болады. Бұл күнделікті қимылдарды қолдану дағдылары: сәлем, сау бол, рақмет; сұраныстар мен талаптарды білдіру мүмкіндігі; эмоциялар мен сезімдерді білдіру және жеткізу қабілеті. Сонымен қатар, диалогтік дағдыларды қалыптастыру, қарым-қатынастың ауызша құралдарын қалыптастыру, күнделікті

жағдайларда қарым-қатынас дағдыларын бекіту.

Аутистік спектрлі бұзылысы бар баланы екі өлшемді анимациялар арқылы қарым-қатынас пен өзара әрекеттесу дағдыларын сәтті үйрету үшін әрекеттерді орындау алгоритмін құру қажет.

Stop motion технологиясын қолдану арқылы аутизмі бар балаларды қарым-қатынас дағдыларына үйрету алгоритмі мыналарды қамтиды:

- дамытуға қажетті қарым-қатынас дағдыларын анықтау;
- екі өлшемді анимацияны қолдану арқылы жағдайды модельдеу;
- балаға қимылды орындауға және сөзді айтуға уақыт беру;
- сөздер, сөз тіркестері;
- қиын жағдайда ересек адамнан қосымша көмек көрсету;
- баланың қарым-қатынас әрекетін күшейту;
- бірнеше адамның қатысуымен күнделікті өмірде дағдыны бекіту.

Мысал ретінде жаттығу: «Алғыс білдіру». Жаттығудың мақсаты: бас изеп, «рақмет» сөзін айту арқылы ризашылық білдіру қабілетін дамыту. Жағдаятты модельдеу: баламен өзінің сүйікті ойыншықтарымен, мысалы, доппен, қуыршақпен, аюмен ойнау кезінде, оларға кез келгенін бермес бұрын: «ал» деп айтыңыз және оның қолын алмас бұрын «рақмет» айтыңыз. Содан кейін балаға қарап, ойыншыққа қол созғанша күтіңіз. Бұл кезде баланың назарын анимациясы бар экранға аударыңыз, онда «кішкентай адам» қолын алға созып, «ал» дейді, содан кейін басын изеп, «рақмет» дейді. Бала әрекетті (ым-ишараны) орындап, сөзді айтқанша бұл әдісті бірнеше рет қайталаңыз. Осыдан кейін бірден баланың зейіні басқа жаққа ауып кетпестен жаттығуды басқа ойыншықпен қайталаңыз. Қандай да бір қиындық туындаса, анимацияға қайта оралыңыз. Бұл дағдыны бекіту үшін көптеген іс-әрекеттерді, әдіс-тәсілдерді, жағдайларды пайдалану қажет. Бала берілген сөзді айтқанда, оны дереу марапаттаңыз.

Түзету жұмысының бұл әдісі сөйлеу мәлімдемелерін тудыруға мотиватор болып табылады.

Мақсаты:

- Мультфильм жасау арқылы балалардың оқуға қызығушылығын арттыру
- Коммуникативті, таным, шығармашылық дағдыларын дамыту.

Stop-motion – бұл жансыз заттардың «тірілуіне» және кадрда өз бетінше қозғалуына мүмкіндік беретін түсіру және монтаждау технологиясы. Қазір бұл әсіресе блогтарға арналған жарнамалық роликтер мен аспаздық бейнелерді жасау кезінде сәнді. Бастапқыда қуыршақ мультіктері осылай жасаған, яғни суреттелген кейіпкерлер емес, шынайы қуыршақтар болған.

Stop-motion технологиясы арқылы дағдыларды қалыптастыруға мультфильм жасау алгоритмі:

- Қалыптастыратын дағдыны анықтау;
- Анимация арқылы жағдайды моделдеу;
- Бағдарлама арқылы мультфильмді монтаждау.

Тәл пәндерін оқытуда тіл туралы білім берумен қатар, оқушыны тілдік қарым-қатынасқа дарялау міндеті қойылады. Ол оқушының тілін дамыта оқыту, сөздік қорын молайту; сөз, сөйлем, мәтіннің мағынасы мен ұғымы, ойы және мазмұны арқылы оқушылардың ойында ұлттық танымды қалыптастыру.

Оқушының сөйлеу әрекетін дамыту, ең алдымен оқытуда тілдің лексикалық, грамматикалық білім нормаларын игертуге байланысты болса, екіншіден, сөйлеу икемділігі мен дағдылары сөйлеу әрекетінің оқу, тыңдау, айту жазумен байланысты болады. Сондықтанда қатысымдық икемділік пен дағды сөйлеу қарым-қатынастың түрткісіне мақсат-міндеттеріне орай жүргізіліп, екінші жағынан әлеуметтік нормалар, яғни тіл мәдениетінің негізінде ұйымдастыру болып табылады.

Оқушының танымдық жүйесі ұлғайған сайын оның сөйлеуге қажетсінетін сөздер саны да өсіп отырады. Мұның өзі оқушының психикасы мен сөздік қорының арасындағы байланысты білдіреді

Біздің осы Stop-motion технологиясы арқылы 1, 2-суреттерде көрсетілгендей мультфильм жасау арқылы сөздік қор мен психикалық қасиеттерінің арасындағы қатынастарды қалыптастырып және оқушылардың оқуға деген қызығушылығын арттыру мақсатында, сонымен қатар, оқушылар өздері «Бауырсақ» ертегісінің кейіпкерлерін жасау барысында олардың коммуникативтік, танымдық және шығармашылық дағдыларының дамып, әлеммен байланыс орнатудың қиындығын жеңіп, қалаған нәтижеге қол жеткізулеріне мүмкіндік береді. Баланың назарын өзара әрекеттестікке аудару үшін осындай ұлттық құндылықтарымызды насихаттап, олардың ынталарын арттыру үшін де әртүрлі ертегілерді, салт-дәстүрге негізделген шығын аңыз-әңгімелер мен патриоттық сезімдерін оятатын балалар ақын-жазушылардың шағын әрі жеңіл өлең-жырларын да көңілдеріне қонымды түсінікті етіп беріп отырса, кез келген оқушының қызығушылығы артатыны сөзсіз.



1-сурет. Оқушы өздері кейіпкерлерді жасау барысы
Дереккөз: Ата-аналардың келісімімен автор дайындаған



2-сурет. «Бауырсақ» ертегісінің дайындалу барысы
Дереккөз: Ата-аналардың келісімімен автор дайындаған

Бастапқы және қорытынды бөлімдердің нәтижелері бойынша қарым-қатынас дағдысы әлеуметтік дағды, сөйлеу, шығармашылық дағдылардың және моториканы қалыптастыру деңгейіне, сондай-ақ сенсорлық интеграцияға салыстырмалы сипаттама жасалды. Балалардың жалпы және жан-жақты дамуы байқалды.

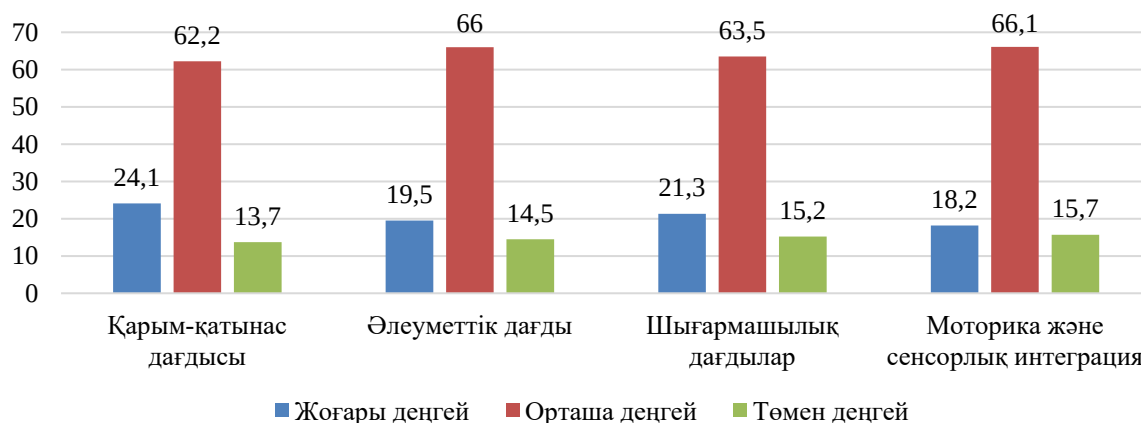
Белсенділік пен сапалы даму критерийлеріне келетін болсақ, анимацияның «stop motion» жұмысын бастағанға қарағанда көрсеткіштер артып, 8,4% жоғары көрсеткіш көрсетті (1-кесте), сонымен бірге 3, 4-суреттерде анимациямен жұмыс жүргізілмес бұрын бағалау нәтижелері мен жүргізілгеннен кейінгі бағалау нәтижелері динамика түрінде көрсетілді және осы бағдарламаны қолданудың зерттеу қорытындылары өз нәтижесін көрсеткенен кейін мектепте өткізілген «Шебер-сынып» семинарында педагогтерге таныстырылып, өз бағасын алды.

1-кесте. Балалардағы екі өлшемді анимацияға дейін және одан кейінгі дағдыларды дамыту динамикасының кестесі

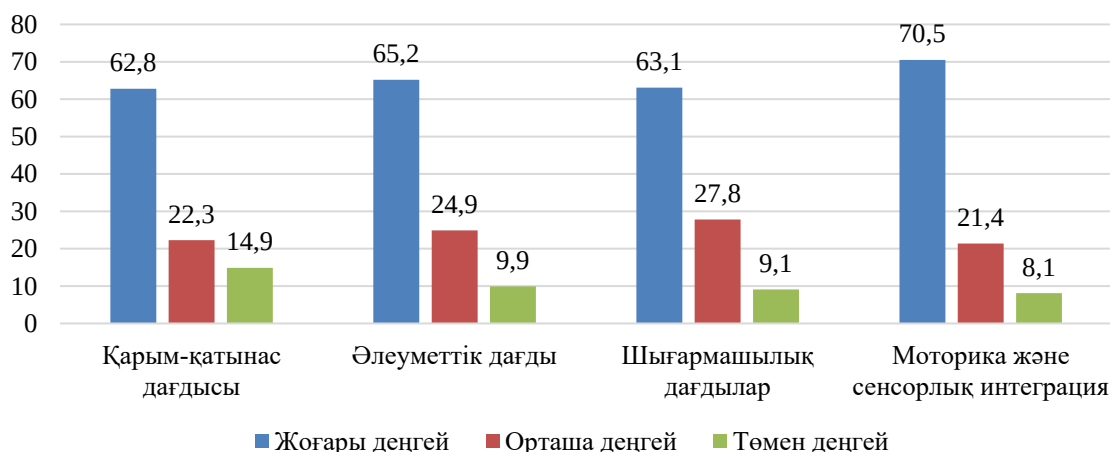
Қызмет компоненттері	Қолдануға дейін (%)			Қолданудан кейін (%)		
	Жоғары деңгей	Орташа деңгей	Төмен деңгей	Жоғары деңгей	Орташа деңгей	Төмен деңгей
Қарым-қатынас дағдысы	14,2	66,6	19,2	19,2	71,4	9,4
Әлеуметтік дағды	14,2	57,1	28,7	19,2	61,6	19,2
Шығармашылық дағдылар	4,6	71,6	23,8	9,5	76,3	14,2
Моторика және сенсорлық интеграция	14,2	57,1	28,7	19,2	57,0	23,8

Дереккөз: автор дайындаған

«Stop motion бағдарламасы арқылы мультфильм жасау» барысында педагогикалық зерттеулерді анықтау кезеңінің сандық және сапалық нәтижелері төмендегідей барлық қызмет компоненттері бойынша динамикалық көрсеткіштермен анықталды. Төменде көрсетілген қолдануға дейінгі және қолданудан кейінгі көрсеткіштер, мысалы, жоғары деңгей – 14,2 пайыз болса, қолданғаннан кейін бұл пайыздық көрсеткіш – 19,2 пайызға артты. Орташа көрсеткіш – 66,6 пайыздан 71,4 пайызға дейін өсті.



3-сурет. Екі өлшемді анимациямен жұмыс жүргізілмес бұрын бағалау нәтижелері
Дереккөз: автор дайындаған



4-сурет. Екі өлшемді анимациямен жұмыс жүргізілгеннен кейінгі бағалау нәтижелері
Дереккөз: автор дайындаған

Бұл «Stop motion бағдарламасы арқылы мультфильм жасау» технологиясына қатысты педагогикалық зерттеу «Шебер-сынып» (5-сурет) семинарында педагогтерге таныстырылды.



5-сурет. «Шебер-сынып» семинарында педагогтерге таныстырылу барысы
Дереккөз: автор дайындаған

Қорытынды. Демек, біз, жоғарыда жүргізілген талдамаларды негізге ала отырып, екі өлшемді анимациямен жұмыс істегеннен кейін аутистік спектрлі бұзылысы бар балаларда қарым-қатынас дағдыларын арттырудың қарқынды оң динамикасы бар деген қорытынды жасауға болады. Осылайша, анимацияны қолдану қарым-қатынас дағдыларын қалыптастыруға және жалпы баланың сөйлеуін дамытуға ықпал ететініне көз жеткіздік және өзара әрекеттесу ортасын құруға, баланың ынтымақтастыққа деген ынтасын арттыруға мүмкіндік береді. Оқушының таным үрдістері ұлғайған сайын оның сөйлеуге қажетсінетін сөздер саны да өсіп отырады. Мұның өзі оқушының психикасы мен сөздік қорының арасындағы байланысты білдіреді. Сондықтан, оқушылардың сөздік қорын молайту жұмыстарында сөздік қор мен психикалық қасиеттерінің арасындағы қатынастарда анықталады.

Адам әрекеті – күрделі үдеріс. Оның құрамына қозғалыстырдың жүйесі де кіреді. Оқушы әрекеттер мен амалдар арқылы ғана сыртқы ортамен белсенді түрде байланыс жасап, оны өз шамасында өзгертіп, дамытып отырады. Сондықтан адам психикасы іс-әрекет үстінде дамып қалыптасады. Ал адам әрекетінің әрқайсысы (ойын, оқу, еңбек, және нұсқаулар) әр уақытта белгілі бір мақсат, міндеттерге бағытталып отырады.

ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ:

- 1 Аймбетов М.Т. Мультимедиа технологии в образовании / М.Т. Аймбетов, А.О. Байтуганова, Л. Каужан. [Электронный ресурс]. - URL: <http://moluch.ru/archive/123/34439/> (дата обращения: 25.12.2019).
- 2 Дрешер Ю.Н. Применение мультимедийных технологий в образовательном процессе / Ю.Н. Дрешер. [Электронный ресурс]. – URL: <http://www.gpntb.ru/win/inter-events/crimea2007/cd/153.pdf> (дата обращения: 04.02.2020).
- 3 Жигорева М.В. Специфические особенности психического развития дошкольников с комплексными нарушениями // Известия РГПУ им. А.И. Герцена. – 2009. – №105. – С. 137–145.
- 4 Забрамная С.Д. Изучаем обучая. Рекомендации по изучению детей с тяжелой умственной отсталостью / С.Д. Забрамная, Т.Н. Исаева. – М.: ТЦ Сфера, 2007. – 64 с.
- 5 Маллер А.Р. Воспитание и обучение детей с тяжелой интеллектуальной недостаточностью / А.Р. Маллер, Г.В. Цикото. – М.: Академия, 2003. – 208 с.
- 6 Тиганов А.С. Патология психического развития. – М.: Школа-Пресс, 2004. – С. 276.
- 7 Посакалова Т.А. Применение stop-motion анимации для развития коммуникативных и цифровых навыков у обучающихся подросткового возраста / Conference: VIII Сибирский

психологический форум. Мир человека в фокусе психологических метаметрик (Декабрь, 2022 г.). [Elektronnyi resurs]. – URL: <https://www.researchgate.net/publication/366325004>

REFERENCE

- 1 Aymbetov, M.T. (2019) Mul'timedia tekhnologii v obrazovanii [Multimedia technologies in education] / M.T. Aymbetov, A.O. Baytuganova, L. Kauzhan. [Elektronnyi resurs]. – URL: <http://moluch.ru/archive/123/34439/> (date of access: 12/25/2019). [In Russian]
- 2 Dresher, YU.N. (2020) Primeneniye mul'timediynykh tekhnologiy v obrazovatel'nom protsesse [Application of multimedia technologies in the educational process] / YU.N. Dresher. [Elektronnyi resurs]. – URL: <http://www.gpntb.ru/win/inter-events/crimea2007/cd/153.pdf> (date of access: 04.02.2020). [In Russian]
- 3 Zhigoreva, M.V. (2009) Spetsificheskiye osobennosti psikhicheskogo razvitiya doshkol'nikov s kompleksnymi narusheniyami [Specific features of mental development of preschoolers with complex disorders] // *Izvestiya RGPU im. A.I. Gertsena. [Bulletin of the Herzen State Pedagogical University]*, 105, 137–145. [In Russian]
- 4 Zabramnaya, S.D. (2007) Izuchayem obuchaya. Rekomendatsii po izucheniyu detey s tyazhelyy umstvennoy otstalost'yu [We learn by teaching. Recommendations for studying children with severe mental retardation] / S.D. Zabramnaya, T.N. Isayeva. – M.: TTS Sfera, 64 p. [In Russian]
- 5 Maller, A.R. (2003) Vospitaniye i obucheniye detey s tyazhelyy intellektual'noy nedostatochnost'yu [Education and training of children with severe intellectual disabilities] / A.R. Maller, G.V. Tsikoto, M.: Akademiya, 208 p. [In Russian]
- 6 Tiganov, A.S. (2004). Patologiya psikhicheskogo razvitiya. [Pathology of mental development], M.: Shkola-Press, 276 p. [In Russian]
7. Poskakalova T. A. (2022) Primeneniye stop-motion animatsii dlya razvitiya kommunikativnykh i tsifrovyykh navykov u obuchayushchikhsya podrostkovogo vozrasta. [The use of stop-motion animation for the development of communication and digital skills in adolescent students.] // *Konferentsiya: VIII Sibirskiy psikhologicheskiiy forum. Mir cheloveka v fokuse psikhologicheskikh metametrik [Conference: VIII Siberian Psychological Forum. The human world in the focus of psychological metametrics]*, (Dekabr', 2022 g.) [December, 2022]. [Elektronnyi resurs]. – URL: <https://www.researchgate.net/publication/366325004> [In Russian]

*Ахметжанова Ж.Б.¹, Асхар Ж.², Сарсембаева А.Ш.³

^{1,3}Карагандинский университет им. академика Е.А.Букетова, Караганда, Казахстан

²КТУ «Специальная школа №3» г. Астана, Казахстан

ПРИМЕНЕНИЕ ТЕХНОЛОГИИ STOP MOTION В РАБОТЕ С ДЕТЬМИ С РАССТРОЙСТВОМ АУТИСТИЧЕСКОГО СПЕКТРА

Аннотация

В статье представлены способы использования компьютерных средств обучения в работе с детьми с расстройством аутистического спектра. Содержание данной статьи – использование специальных программ для создания анимации.

Цель исследования – развитие социальных и коммуникативных навыков у детей с расстройством аутистического спектра, формирование диалоговых навыков, развитие вербальных средств общения, укрепление коммуникативных навыков в повседневных ситуациях.

Актуальность исследования – для ребенка с расстройством аутистического спектра «связь» с компьютером вызывает интерес, а движение неодушевленных предметов в анимационном видео привлекает его внимание. Это позволяет установить контакт с ребенком, получить от него ответ, «войти в его мир, стать другом».

Практическая значимость исследования: опираясь на идеи, высказанные в работах таких ученых, как Аймабетов М.Т., Дрешер Ю.Н., Жигорева М.В., Забрамная С.Д., Маллер А.Р., Тиганов А.С., Волков И.П., Монахов В.М. и других, на основе теоретических и практических результатов, мы убедились в эффективности применения этих методов и техник в нашей практике. Эти подходы можно использовать всем педагогам-психологам в учебной деятельности.

В заключение, после работы с двухмерной анимацией наблюдается интенсивная положительная динамика в развитии коммуникативных навыков детей. Таким образом, можно сделать вывод, что использование анимации

способствует развитию коммуникативных навыков и общему развитию речи ребенка, а также помогает создать среду взаимодействия и повысить стремление ребенка к сотрудничеству.

Ключевые слова: расстройство аутистического спектра, дети, коммуникация, навыки, развитие, адаптированная образовательная среда, двухмерная анимация.

*Akhmetzhanova Zh.B.¹, Askhar Zh.², Sarsembaeva A.Sh.³
^{1,3} Karaganda University named after E.A. Buketov, Karaganda, Kazakhstan

APPLICATION OF STOP MOTION TECHNOLOGY IN WORKING WITH CHILDREN WITH AUTISM SPECTRUM DISORDER

Annotation

This article presents methods of using computer-based learning tools in working with children with autism spectrum disorder. The content of this article focuses on the use of special programs for creating animation.

The aim of the research is to develop social and communication skills in children with autism spectrum disorder, to form dialogue skills, to enhance verbal communication tools, and to strengthen communication skills in everyday situations.

The relevance of the research lies in the fact that for a child with autism spectrum disorder, «communication» with a computer is of interest, and the movement of inanimate objects in animation video attracts their attention. This allows establishing contact with the child, receiving a response from them, «and entering their world, becoming a friend»

The practical significance of the research: based on the ideas presented in the works of scholars such as Aimbetov M.T., Drescher Y.N., Zhigoreva M.V., Zabramnaya S.D., Maller A.R., Tiganov A.S., Volkov I.P., Monakhov V.M., and others, as well as theoretical and practical results, we have confirmed the effectiveness of applying these methods and techniques in our practice. These approaches can be used by all teachers and psychologists in their educational activities.

In conclusion, after working with two-dimensional animation, a strong positive dynamic in the development of communication skills in children was observed. Thus, it can be concluded that the use of animation contributes to the development of communication skills and the overall development of a child's speech, as well as helps create an interactive environment and increases the child's motivation for collaboration.

Keywords: autism spectrum disorder, children, communication, skills, development, adapted educational environment, two-dimensional animation.